

РЕШЕНИЕ

№ 2352

гр. София, 09.04.2021 г.

В ИМЕТО НА НАРОДА

АДМИНИСТРАТИВЕН СЪД - СОФИЯ-ГРАД, XIX КАСАЦИОНЕН СЪСТАВ, в публично заседание на 12.03.2021 г. в следния състав:

ПРЕДСЕДАТЕЛ: Катя Аспарухова

ЧЛЕНОВЕ: Мария Ситнилска

Елка Атанасова

при участието на секретаря Евелина Пеева и при участието на прокурора Ива Цанова, като разгледа дело номер **599** по описа за **2021** година докладвано от съдия Катя Аспарухова, и за да се произнесе взе предвид следното:

Производството е по реда на чл.285, ал.1 от Закона за изпълнение на наказанията и задържането под стража /ЗИНЗС/, във връзка с чл.208 и сл. от Административно-процесуалния кодекс /АПК/.

Образувано е по касационна жалба на С. Н. Н., ЕГН: [ЕГН], понастоящем изтъпяващ наказание „лишаване от свобода“ в Затвора –гр.С., срещу Решение № 4320 от 30.07.2020г. на Административен съд София-град, Трето отделение, 13-ти с-в, постановено по адм. дело № 11484/2019г., с което е отхвърлено искането на жалбоподателя за осъждане на Главна Дирекция „Изпълнение на наказанията“ - С. /ГД „ИН“/, Началника на Затвора –гр.С. и Началника на Затвора –гр.В. да преустановят бездействието си по задължение, произтичащо пряко от нормативен акт, като бъдат задължени да му издадат трудова книжка, в която да бъде вписан трудовият му стаж и другите обстоятелства по чл. 349 от КТ, вр. чл. 175, ал. 2 от ЗИНЗС за времето, през което е полагал труд като лишен от свобода, да му бъдат внесени осигурителните вноски за социално осигуряване за тяхна сметка за това време, както и да му бъде издаден официален документ в тази връзка.

С Определение № 379 от 12.01.2021г. на ВАС, Трето отделение, делото е изпратено по подсъдност на тричленен съдебен състав на АССГ.

С касационната жалба се излагат оплаквания за неправилност на оспорваното решение поради постановяването му в нарушение на материалния закон и при

допуснати съществени процесуални нарушения. Твърди се, че изводите на съда не се основават на изрична правна норма. Позовавайки се на чл.175, ал. 2 от ЗИНЗС, жалбоподателят прави твърдения, че лишените от свобода, които полагат труд се ползват от всички права, регламентирани в трудовото законодателство, без изключения. Счита, че в чл. 75 от ЗИНЗС изрично са посочени правата, от които са лишени изтърпяващите наказание „лишаване от свобода“. Позовава се и на чл. 31, ал. 5 от КРБ, съгласно който „на лишените от свобода се създават условия за осъществяване на основните им права, които не са ограничени от действието на присъдата“. Излага доводи, че Главна дирекция „Изпълнение на наказанията“ чрез началника на затвора, поправителния дом или затворническото общежитие се явява работодател на лишените от свобода, които полагат труд, поради което следва да бъде издадена заповед за назначаване на работа на лишения от свобода, както и да му бъде издадена трудова книжка, в която да бъде вписан положението от жалбоподателя труд като трудов стаж. Оспорва изводите на първоинстанционния съд, че по аналогия с пробационната мярка, за трудов стаж не следва да се зачита и положението труд по време на изтърпяване на наказание „лишаване от свобода“ с аргумент, че за пробационната мярка има изрична разпоредба в този смисъл. Въз основа на изложеното жалбоподателят счита, че началниците на местата за изтърпяване на наказания следва да имат качеството на осигурител и претендира директорът на ГД „Изпълнение на наказанията“ да бъде задължен да внесе осигурителните вноски за социално осигуряване за сметка на дирекцията, за което да му бъде издаден документ по смисъла на чл. 5, ал. 7 от КСО. Моли СЪДА да отмени обжалваното решение и да постанови друго, с което изцяло да уважи искането да задължи ответника да му издаде трудова книжка, в която да бъде вписан трудовият стаж и другите обстоятелства по чл. 349 от КТ, вр. с чл. 175, ал. 2 от ЗИНЗС за времето, през което е полагал труд като лишен от свобода и да бъдат внесени осигурителните вноски за социално осигуряване за тяхна сметка за това време, за което да му бъде издаден официален документ, който да му послужи при нужда. Претендира адвокатско възнаграждение.

В съдебно заседание касаторът не явява по делото като поддържа жалбата си чрез писмена молба.

Ответниците – ГД „Изпълнение на наказанията“, Началник на затвора-С. и Началник на Затвора-В. - се представляват от юрк. М., която жалбата и моли да бъде отхвърлена като неоснователна. Счита обжалваното решение за правилно и законосъобразно. Излага доводи, че при лишените от свобода не възникват трудови правоотношения, а целта на тези правоотношения в случая е превъзпитание.

Представителят на СГП изразява становище за неоснователност на касационната жалба като предлага да се потвърди обжалваното решение.

АДМИНИСТРАТИВЕН СЪД - С. град, като прецени събраните по делото доказателства и наведените касационни основания, прилагайки нормата на чл.218 АПК, намира следното:

Решението е валидно и допустимо. Жалбата срещу него е подадена в срок от страна по делото, за която то е неблагоприятно, поради което се явява процесуално допустима.

Разгледана по същество жалбата е НЕОСНОВАТЕЛНА.

Първоинстанционният съд е установил релевантната фактическа обстановка въз основа на пълен и обоснован анализ на събрания доказателствен материал, както

следва:

Въз основа на справка, изготвена от ГД „ИН” -С. е установено, че С. Н. Н. е пребивавал в Затворите в Л., В., В., Б., като е настанен в затвора в [населено място], считано от 25.08.2015г. По данни от затворническото досие на лицето работните дни на Н., зачетени при пребиваването му в тези затвори на основание чл. 178 от ЗИНЗС. Общо от труд, училище, курсове и образователни програми те са в размер на 1599,5 дни, от които 800 дни в полза на намаляване на наказанието лишаване от свобода, които изчислени в години са 2 години, 2 месеца и 20 дни.

От приложените по делото копия на Определение № 628/25.08.2015г. на ОС-Плевен по ЧНД № 594/2015г. и Определение № 69/23.09.2015г. на ВТАС по ВЧНД № 266/2015г. е установено, че в производство по чл. 41, ал. 4 от НК, вр. чл. 444, ал. 2 от НПК са отменени изцяло зачетените в полза на Н. работни дни в периода 10.06.2013г. - 10.06.2015г. в размер на 272 работни дни.

С молба № 386/08.07.2019г. по описа на Затвора –гр.С., Н. поискал от ГД „ИН“ да бъде уведомен дали има издадена трудова книжка, в която да е вписан трудовият му стаж, същата да му бъде предадена, както и да бъде уведомен дали за времето, през което е полагал труд, са му платени социалните осигуровки, както и да му бъде издаден официален удостоверяващ документ в тази връзка.

С писмо № 6877/23.07.2019г. от главния директор на ГД „ИН“ Н. бил уведомен, че положеният от лишените от свобода труд не е в резултат на трудово правоотношение по смисъла на КТ. Работата, положена по време на изтърпяване на наказанието лишаване от свобода, не се зачита за трудов стаж, а само оказва влияние върху продължителността на изтърпяване на наказанието. Лишените от свобода не попадат в кръга на осигурените лица по чл. 4, ал. 1 и чл. 4а от КСО, поради което времето, през което полагат труд, не се зачита за осигурителен стаж по КСО и осигурителни вноски не се внасят.

Към доказателствата по делото е приобщено и едно писмо от О. на Република България с изх.№ 2643/10.04.2019г., с което последният се е ангажирал да препоръча на министъра на правосъдието, министъра на труда и социалната политика и министъра на здравеопазването да внесат предложение за изменение в нормативната уредба, с което изрично да се уреди правото на лишените от свобода да бъдат обществено осигурени за сметка на работодателя, както и случаите, в които здравните им вноски не са за сметка на бюджета при полагане на платен труд.

За да отхвърли искането на Н. като неоснователно, съдът е приел, че процесуалната възможност за отмяната на бездействие на административния орган в производството по чл. 256 от АПК се основава единствено и само на задължения, произтичащи пряко от нормативен акт, а в настоящия случай не се прилагат директно разпоредбите на КТ спрямо лишените от свобода, полагачи труд, а само тези, които са изрично регламентирани в ЗИНЗС и ППЗИНЗС. В тази връзка е посочено в мотивите на решението, че отношенията по полагане на труд от лишените от свобода не са трудови и затворите, както и другите места за изтърпяване на наказанията не могат да се приемат за работодател спрямо тях. Съдът се е аргументирал, че изискванията на чл. 173, ал. 2 ЗИНЗС за подходящите условия за работа, на чл. 174, ал. 2 ЗИНЗС и на чл. 175 от ЗИНЗС, досежно възнаграждението - се регулират от трудовото законодателство с оглед да се гарантира достойнството, здравето и да не се допуска унижително отношение спрямо лишените от свобода по време на трудовия процес. Издаването на трудова книжка обаче и зачитането на трудов стаж не е измежду

законовите изисквания за полагане на труд от лишените от свобода, доколкото законодателят е възприел идеята, че положеният от тях труд ще има значение единствено и само за намаляване на размера на наказанието и за неговото заплащане /чл.78 ал.1 и 2 ЗИНЗС/.

Относно осигурителните права на лишените от свобода съдът е приел, че след като не би могло да се изведе категоричния извод, че началникът на съответния затвор или ГД „ИН“ се явява работодател на лишения от свобода за времето на положенния труд, то очевидно е, че началниците на затворите не биха се явили и задължени лица по смисъла на чл. 4 от КСО, във вр. НПОС за подаването на ежемесечни декларации относно осигурените лица и техния осигурителен доход. С тези мотиви е отхвърлил искането да бъдат задължени същите да заплатят за тяхна сметка осигурителните вноски на Н. за времето, през което е полагал труд като лишен от свобода.

Така постановеното решение е правилно, напълно се споделят от настоящия касационен състав изложените в него съображения за неоснователност на искането.

Между страните няма спор по фактите, спори се относно тълкуването и приложението на материалния закон, по-специално дали спрямо лишените от свобода се прилагат разпоредбите на КТ и КСО.

Уредба на режима на извършване на трудова дейност от лишените от свобода граждани се съдържа в ЗИНЗС и ППЗИЗС.

Съгласно чл. 77, ал. 1 от ЗИНЗС „по време на изтърпяване на наказанието лишените от свобода имат право на подходяща работа“. Ал. 2 от с.з. предвижда, че „по възможност предпочитанието на лишения от свобода към конкретен вид работа се удовлетворява“. Съгласно ал. 3 от с.з. „участието в трудова дейност се стимулира и отчита при определяне степента на поправка и превъзпитание“. Буквалното и систематично тълкуване на тези разпоредби обосновава извод, че лишените от свобода извършват трудова дейност доброволно с оглед постигане на по-общата цел на наказанието - да се поправи и превъзпита осъденият към спазване законите и добрите нрави /арг. от чл. 36, ал. 1 от НК/. Съгласно чл. 163, ал. 1 от ППЗИЗС „участието на лишените от свобода в трудова дейност има за цел тяхното превъзпитание, придобиване и повишаване на професионална квалификация и ресоциализацията им“. Тази дейност съгласно нормативната уредба се явява по-скоро форма на социализация и ангажиране на поправителния потенциал на лицата за адаптирането им към обществото след изтърпяване на наказанието. Именно затова е предвиден стимул под формата на намаляване на наказанието с признаването на два дни работа за три дни лишаване от свобода – чл. 41, ал. 3 НК. Стимулира се също така обучението по време на изтърпяване на наказанието съгласно чл. 178, ал. 4 от ЗИНЗС, който предвижда, че на лишените от свобода, които не работят и са включени в общообразователно обучение, курсове за придобиване на специалност или за повишаване на квалификация, както и в специализирани програми за въздействие, се зачитат работни дни за времето на присъствието им на учебни занятия. Следователно, с ангажирането на лишените от свобода в извършването на работа не се цели производителност на труда им и последният няма значението, което се влага в типичните трудови правоотношения, на простиране на трудов резултат като насрещна престация срещу получено възнаграждение. Възмездността е основна и съществена характеристика на трудовото правоотношение. Такава липсва при извършването на труд от лицата, изтърпяващи наказание „лишаване от свобода“, може да се каже, че е модифицирана с оглед специфичното положение на тези лица – насрещната престация

на другата страна по правоотношението /държавата/ се изразява в намаляване на наказанието. Алтернатива на това разрешение няма в КТ. С оглед на това е обоснован изводът, че не следва да се прилагат разпоредбите на трудовото законодателство в цялост към трудовата дейност, извършвана от лишените от свобода, без да се държи сметка на спецификите на правоотношението.

При последното лишаване от свобода „се назначават“ на определена длъжност със заповед на началника на затвора по писмено предложение на инспектор по социални дейности и възпитателна работа - чл. 62, ал. 1 от ППЗИНЗС, тоест в случая липсва договорното начало, характерно за трудовите правоотношения, както и състезателното начало характерно за избора и конкурса. С оглед на това следва да се държи сметка, че тези правоотношения са свързани с извършването на трудова дейност, но не са трудови, съответно служебни. Поради това спрямо тях следва да се прилагат само онези разпоредби на КТ, към които препращат ЗИНЗС и ППЗИНЗС. В тази връзка към уредбата на извънредния труд, трудова злополука, почивките и отпуските, както и безопасните условия на труд препращат чл. 79 и сл. от ЗИНЗС, както и чл. 58 и сл. от ППЗИНЗС.

В действителност, както се сочи в жалбата - съгласно чл. 75 ЗИНЗС „лишените от свобода могат да се ползват от правата си, с изключение на правата: 1. от които са лишени с присъда; 2. които са им отнети или ограничени изрично със закон; 3. чието упражняване е несъвместимо с действието на присъдата и изпълнението на наказанието“. Полагането на труд по трудово правоотношение, каквото възниква в резултат от свободно договаряне между страните, обаче попада именно под т. 3 от цитираната норма, тъй като е реално неизпълнимо в условията на изтърпяване на наказание лишаване от свобода и ограничаване на свободното движение на тези лица. Няма изрична забрана в законодателството лишаване от свобода да сключват трудови договори и да полагат труд, но насрещната страна по правоотношението не е затворническата администрация. Нейната функция, предоставена със закон, съгласно чл. 40, ал. 2 от ЗИНЗС е да осъществява поправително въздействие чрез:

1. осигуряване на условия за поддържане на физическото и психическото здраве и за уважаване на човешкото достойнство на осъдените;
2. реализиране на включените в съдържанието на наказанието ограничения;
3. ограничаване на отрицателните последици от действието на присъдата и вредното влияние на средата на осъдените;
4. осигуряване на условия за упражняване правата на осъдените;
5. организиране на трудови, възпитателни, образователни, спортни и други дейности.

Тази функция само по себе си е несъвместима с качеството работодател поради липсата на договорно начало и особената зависимост на лишените от свобода от затворническата администрация, която произтича директно от наложеното наказание съгласно чл. 75, т. 3 от ЗИНЗС. В тази връзка, не е изрично посочено и че е ограничено свободното придвижване в пространството на лишените от свобода, но не е и нужно, тъй като то произтича от самия характер на наказанието.

По изложените съображения настоящият съдебен състав също намира, че правоотношенията по полагане на труд от лишените от свобода не са трудовоправни, съответно страните нямат качеството на работник и работодател. По тази причина и спрямо затворническата администрация не следва да се прилагат разпоредбите на чл. 347 и сл. от КТ. Съответно и положеният от лишения от свобода труд не се зачита за трудов стаж, той е зачетен с оглед особеното положение на последния, като се

признава за основание за намаляване на наложеното наказание. Поради това за затворническата администрация не съществува задължение за издаване на трудова книжка на лишения от свобода и отразяване на съответните обстоятелства в нея.

Този извод обуславя и неоснователността на жалбата в останалата част касателно дължимостта на осигурителни вноски от ответниците по делото. След като последните нямат качеството на работодател, те не са задължени лица по смисъла на чл. 5, ал. 1 от КСО, съгласно който „осигурител е всяко физическо лице, юридическо лице или неперсонифицирано дружество, както и други организации, които имат задължение по закон да внасят осигурителни вноски за други физически лица“. Задължение за затворническата администрация да внася осигурителни вноски за ДОО по отношение на лишените от свобода лица не е предвидено в нормативната уредба. В този смисъл е и приобщеното към доказателствата по делото писмо от О. на РБ. От друга страна, лишените от свобода не са сред лицата, подлежащи на обществено осигуряване по чл. 4 и чл. 4а от КСО. По отношение на здравното осигуряване на лишените от свобода е предвидено в чл. 84, ал. 2, т. 4 от ЗИНЗС, че те имат право на здравно осигуряване от момента на задържането, като здравните вноски на лишените от свобода са за сметка на държавния бюджет и се превеждат чрез Министерството на правосъдието. Поради изложеното настоящият касационен състав намира, че държавата чрез затворническата администрация няма задължение да внася осигурителни вноски за държавното обществено осигуряване в полза на лишените от свобода лица.

По позоваването на чл. 175, ал. 2 от ЗИНЗС СЪДЪТ намира, че видно от буквалното тълкуване на нормата, спрямо лишените от свобода се прилагат разпоредбите на трудовото законодателство единствено по отношение на условията за работа. Тя не съдържа директно препращане към цялата уредба, което становище беше развито и по-горе.

Относно възражението за нарушение на чл. 31, ал. 5 от КРБ, следва да бъде маркирано, че видно от фактите по делото, на Н. е осигурена възможност за полагане на труд, като наред с това се е ползвал с всички права, произтичащи от това, съгласно нормативната уредба. Както беше посочено по-горе, поради самия характер на наложеното наказание някои права не е възможно да бъдат упражнявани в пълен обем, което е част от въздействието оказвано върху тази категория граждани с цел същите да се

поправят и превъзпитат към спазване на установения законов ред. По изложените съображения касационната жалба е неоснователна. Решението е валидно, допустимо и правилно. Не се установяват основания за неговата отмяна, поради което следва да бъде оставено в сила.

Воден от горното и на основание чл. чл. 221, ал. 2 АПК, Административен съд София-град, XIX – ти касационен състав

РЕШИ:

ОСТАВЯ В СИЛА Решение № 4320 от 30.07.2020г. на Административен съд София-град, Трето отделение, 13-ти с-в, постановено по адм. дело № 11484/2019г..

Решението е окончателно.

ПРЕДСЕДАТЕЛ:

ЧЛЕНОВЕ: 1.

2.